

Skipulagsstofnun
Jón Smári Jónsson
Borgartún 7b, 105 Reykjavík

Reykjavík, 11. febrúar 2025
UOS2501198

Efni: Umhverfismat framkvæmda – Matsskyldufyrirspurn - Varphús, Saltvík reitur C á Kjalarnesi

Vísað er til erindis Skipulagsstofnunar dags. 14. janúar sl. þar sem óskað er umsagnar Umhverfis- og orkustofnunar um hvort og á hvaða forsendum ofangreind framkvæmd skuli háð mati á umhverfisáhrifum.

Framkvæmdarlýsing

Stjörnuegg hf. hafa reist 2 ný varphús á reit C í Saltvík á Kjalarnesi til þess að anna eftirspurn eftir eggjum. Fyrra húsið var reist og tekið í notkun 2023 og seinna húsið verður tekið í notkun 2025. Stæði fyrir varpfugla verður samtals um 49.500.

Almenn atriði

Umhverfis- og orkustofnun barst umsókn frá Stjörnuegg hf., Saltvík þann 30. október sl. Þar er sótt um starfsleyfi fyrir eggjarækt sem gerir ráð fyrir varpfuglahúsum með stæði fyrir allt að 49.454 varphænur. Umhverfis- og orkustofnun benti á að starfsemi þessi félli undir flokk B í 1. viðauka laga nr. 111/2021 og væri því tilkynningarskyld til Skipulagsstofnunar til ákvörðunar um matsskyldu, sbr. 19. gr. laganna.

Umhverfisáhrif þaueldis

Mengun frá þéttbæru eldi alifugla (varphæna) getur borist í loft, jarðveg og vatn. Loftmengun stafar helst frá losun ammóníaks og ryks. Auk þess sem þaueldi leiðir til aukinnar losunar gróðurhúsalofttegunda (t.d. CO₂, CH₄ og N₂O). Mengun getur borist í yfirborðsvatn og grunnvatn (aðallega nítrat og ammóníum) ef ekki er gætt vel að verklagi við geymslu og dreifingu húsdýraáburðar. Ofauðgun næringarefna í yfirborðsvatni getur örvað plöntugróður svo mjög að skortur verði á birtu og leystu súrefni í vatninu. Við dreifingu húsdýraáburðar þarf að áætla áburðarþörf m.t.t. jarðvegsgerðar til að gróðurinn nýti næringarefni úr áburðinum sem best. Á Kjalarnesi er mikið um þaueldi og tengda starfsemi, í því samhengi bendir Umhverfis- og orkustofnun á mikilvægi þess að rekstraraðilar uppfylli kröfur um mengunarvarnir til þess að lágmarka mengun á sem hlýst af starfsemi þeirra.

Besta aðgengilega tækni (BAT)

Umhverfis- og orkustofnun bendir á að ákvæði í nýju starfsleyfi rekstraraðila munu vera í samræmi við bestu aðgengilegu tækni skv. reglugerð nr. 935/2018 um BAT (bestu

aðgengilegu tækni) o.fl. á sviði atvinnurekstrar sem haft getur í för með sér mengun. Stofnunin bendir á að BAT-niðurstöður liggja fyrir á íslensku aðgengilegar á vefsíðu Umhverfis- og orkustofnunar. Um er að ræða framkvæmdarákvörðun framkvæmdastjórnarinnar (ESB) 2017/302 frá 15. febrúar 2017 um að fastsetja niðurstöður um bestu aðgengilegu tækni (BAT), samkvæmt tilskipun Evrópuþingsins og ráðsins 2010/75/ESB, vegna þéttbærs eldis alifugla og svína.

Meðhöndlun hæsnaskíts

Öll meðhöndlun húsdýraáburðar á búinu, þar með talin geymsla, vinnsla og dreifing hans, skal vera í samræmi við reglugerð nr. 804/1999, um varnir gegn mengun vatns af völdum köfnunarefnissambanda frá landbúnaði og öðrum atvinnurekstri og skilyrðum í BAT-niðurstöðum.

Fram kemur matsskyldufyrirspurninni að „*eigi sjaldnar en tvisvar í viku er hæsnaskítur fjarlægður úr húsunum með færibandakerfi og honum keyrt burt jafnóðum í þéttum gámum til móttakenda sem nýta hann til uppgræðslu lands og ræktunar.*“ Umhverfis- og orkustofnun telur jákvætt að endurnýta hæsnaskít frá búinu, enda er það í samræmi við BAT-niðurstöður sem gilda um starfsemina en leggur jafnframt áherslu á að mikilvægt er að skíturinn sé færður í vandaðar og þéttar hauggeymslur sem samræmast BAT-skilyrðum og uppfylla kröfur reglugerðar nr. 804/1999 jafnóðum og hann er fjarlægður úr varphúsunum til að koma í veg fyrir jarðvegs-, vatns- og lyktarmengun frá búinu.

Dreifing skítsins er heimil á tímabilinu 15. mars til 1. nóvember ár hvert skv. gr. 7.1 í reglugerð nr. 804/1999 um varnir gegn mengun vatns af völdum köfnunarefnissambanda frá landbúnaði og öðrum atvinnurekstri. Umhverfis- og orkustofnun bendir á að þó þriðja aðila sé falin dreifing húsdýraáburðarins með samningum þá fírrar framsal til þriðja aðila þó ekki rekstraraðila ábyrgð á meðhöndlun húsdýraáburðarins, komi í ljós að viðkomandi aðili uppfylli ekki tilskyldar kröfur eða hann meðhöndli húsdýraáburðinn ekki í samræmi við starfsreglur um góða búskaparhætti. Fram kemur í matsskyldufyrirspurninni að áburði hafi verið keyrt til bænda nær og fjær búinu og að um samtals 200 hektara landsvæði til áburðardreifingar sé að ræða. Umhverfis- og orkustofnun bendir á að með umsókn um starfsleyfisskylda búfjárframleiðslu þurfi að fylgja ítarlegar upplýsingar um dreifingu húsdýraáburðar í samræmi við 7. gr. reglugerðar nr. 804/1999. Umhverfis- og orkustofnun leggur áherslu á að það verði að liggja fyrir samningar við þá aðila sem taka við húsdýraáburði frá búinu.

Áhrif á vatn

Umhverfis- og orkustofnun bendir á lög um stjórn vatnamála nr. 36/2011 og að rekstraraðila beri að sjá til þess að vatnsgæðum nærliggjandi vatnshlota hraki ekki vegna starfseminnar. Meðhöndlun áburðar má ekki valda því að breyting verði á lífríki eða vistfræðilegt ástand vatnshlotanna rýrni samkvæmt reglugerð nr. 535/2011 um flokkun vatnshlota, eiginleika þeirra, álagsgreiningu og vöktun. Þegar sótt er um ný starfsleyfi sem fela í sér nýja starfsemi og/eða breytingu á starfsemi þurfa rekstraraðilar að skila inn áhrifamati á nærliggjandi vatnshlot, ef starfsemin hefur áhrif á vatnshlot.

Lyktarmengun

Fram kemur að til þess að draga úr mögulegri lyktarmengun verði allur búnaður í takt við bestu fánlegu tækni (BAT). Einnig að upphitun húsa geri það að verkum að skíturinn er þurrari sem

dragi einnig töluvert úr lykt og að ríkjandi vindáttir á svæðinu séu austanátt og norðaustanátt. Skv. Vindatlas Veðurstofu Ísland má einnig ætla að suðaustanátt sé ríkjandi vindátt á svæðinu sem gæti valdið því að lykt frá búinu berist í átt að Grundarhverfi á Kjalarnesi. Umhverfis- og orkustofnun leggur því áherslu á mikilvægi þess að gerðar séu ráðstafanir til lágmörkunar lyktar frá búinu. Gerð verður krafa í starfsleyfi um hámarkslosun ammoníaks frá varphúsum, byggt á BAT-niðurstöðum.

Skipulag

Umhverfis- og orkustofnun vekur athygli á því að skv. deiliskipulagi fyrir Saltvík á Kjalarnesi sem tók gildi þann 21. desember 2023 er á reit C talað um fyrirhugað varphús með rými fyrir allt að 23.500 verpandi fuglum, Með deiliskipulagsbreytingu sem tók gildi þann 17. júlí 2024 var nýtingarhlutfall á reit C hækkað úr 2550 m² yfir í 3825 m². Þar kemur einnig fram að engar aðrar breytingar eru gerðar á jörðinni. Umhverfis- og orkustofnun sér ekki að heimild sé fyrir fleiri varphænum heldur en 23.500 eins og kemur fram í deiliskipulaginu frá árinu 2023.

Regluverk og starfsleyfi

Umhverfis- og orkustofnun bendir á að starfsemi eggjabúsins eins og henni er lýst í matsskyldufyrirspurninni fellur undir eldi alifugla eða svína með fleiri en 40.000 stæði fyrir alifugla, skv. a-lið 6.6 í viðauka I laga nr. 7/1998 um hollustuhætti og mengunarvarnir og a-lið 6.6 í viðauka I reglugerðar nr. 550/2018 um losun frá atvinnurekstri og mengunarvarnaeftirlit og er því starfsleyfis skyld hjá stofnuninni. Rekstraraðili þarf að sækja um starfsleyfi þegar álit Skipulagsstofnunar um matsskyldu liggur fyrir. Umhverfis- og orkustofnun tekur fram að málskraði fyrir starfsleyfisveitingu eru 240 dagar frá því fullnægjandi umsókn hefur verið samþykkt, óheimilt er að hefja starfsemi án starfsleyfis.

Niðurstaða

Í starfsleyfi fyrir þéttbært eldi varphænsna eru settar kröfur á rekstraraðila varðandi mengunarvarnir í samræmi við BAT-niðurstöður og gildandi lög og reglugerðir. Að því gefnu að kröfur um mengunarvarnir séu uppfylltar er það mat stofnunarinnar að þessi einstaka framkvæmd sé ekki líkleg til að hafa umtalsverð umhverfisáhrif. Í ljósi þess hve mikið þauleldi er á Kjalarnesi telur Umhverfis- og orkustofnun þó að meta ætti samlegðaráhrif af mengandi starfsemi á svæðinu og þar af leiðandi eigi framkvæmdin að fara í mat á umhverfisáhrifum.

Virðingarfyllst,

Edda Sigríður Freysteinsdóttir

sérfræðingur

Rakel Sæmundsdóttir

sérfræðingur